

Strategie rozvoje Vědecké knihovny v Olomouci na léta 2024–2028

VĚDECKÁ
KNIHOVNA
V OLOMOUCI

VKOL

Strategie rozvoje Vědecké knihovny v Olomouci na léta 2024–2028

„Místnost bez knih je jako tělo bez duše.“

Marcus Tullius Cicero

Olomouc
2024

„Knihovny jsou demokratickou platformou veřejného dialogu a participace občanů; jsou nedílnou součástí sociální infrastruktury, která posiluje soudržnost komunit. Významně podporují vědeckou práci, inovace, formální i neformální vzdělávání a mají zásadní a nezastupitelnou roli v procesu celoživotního učení. Jsou klíčovými kulturními institucemi v obcích, městech či regionech, kde nejen zajišťují rovný přístup ke kulturnímu dědictví národa i celé civilizace, ale rovněž inspirují a podporují rozvoj současné kultury a umění. Ve všech těchto rolích se již dnes knihovny výrazně podílejí na udržitelném rozvoji České republiky a činí tak navíc s mimořádnou ekonomickou efektivností.“ [1]

„Knihovny jsou o svobodě. Svobodě čtení, svobodě myšlenek, svobodě komunikace. Jsou o vzdělávání (které nekončí dnem, kdy opustíme školu nebo univerzitu), o zábavě, o vytváření bezpečného prostoru a o přístupu k informacím.“
Neil Gaiman

---

[1] Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030, str.7.

Obsah

1. Úvod.....	5
2. Vize	8
I. VKOL jako pilíř rozvoje občanské společnosti a přirozené centrum komunit v kraji...9	
II. VKOL jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce.....	10
III. VKOL jako správce kulturního a znalostního bohatství	11
3. Současný stav	13
Současná VKOL z pohledu I. pilíře	13
Současná VKOL z pohledu II. pilíře.....	13
Současná VKOL z pohledu III. pilíře	14
Rozpočet: výhled na období 2024–2028	18
Organizační struktura VKOL.....	20
4. SWOT analýza	21
Silné stránky.....	21
Slabé stránky.....	21
Příležitosti.....	22
Hrozby	22
5. Klíčové priority 2024–2028.....	24
6. Další priority	30
7. Regionální funkce	37
8. Závěr.....	39

1. Úvod

Knihovny jsou díky knihovnímu zákonu z roku 1919 nejpočetněji zastoupená kulturní zařízení v naší republice. Jejich základní principy jako demokracie, rovný přístup k informacím a vzdělání pro všechny bez rozdílu z nich činí ideální místo pro komunitní činnost, setkávání a debatování. Velkou roli hraje rovněž celoživotní vzdělávání, kde již ale nestačí pouze tradiční podpora čtenářství a gramotnosti, ale je třeba reagovat i na aktuální potřeby společnosti. Stále větší důraz proto knihovny kladou na práci s informacemi a digitálními technologiemi. Nejinak je tomu i v případě Vědecké knihovny v Olomouci (VKOL), která zastává v systému českých knihoven významné a nezastupitelné místo krajské knihovny. Jako příspěvková organizace Olomouckého kraje plní všechny své funkce uložené knihovním zákonem 257/2001 Sb., zřizovací listinou a další legislativou vymezující její činnost.

Vědecká knihovna v Olomouci je druhou nejstarší a díky svému fondu čítajícímu více než 2,4 milionu knihovních jednotek čtvrtou největší knihovnou v ČR. Již více než 200 let je příjemcem povinného výtisku, na jehož základě buduje a uchovává konzervační fond.

Zároveň vykonává funkci krajského centra meziknihovních služeb a spolupracuje s knihovnami v Olomouckém kraji. Zajišťuje metodické vedení, podporu a vzdělávání knihovníků.

VKOL jako kulturní instituce zajišťuje všem občanům bez rozdílu přístup k informacím a hodnotám, které jsou obsaženy v jejích fondech a informačních databázích. Podporuje vzdělávání a rozvoj čtenářské, informační a mediální gramotnosti. Současně je přirozeným prostorem pro setkávání na různých úrovních čtenářského, badatelského, kulturního a společenského života. Organizuje autorská čtení, besedy, výstavy, vědecké konference, přednášky odborné i vzdělávací a popularizuje vědní disciplíny a poznatky.

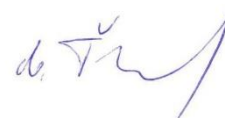
Vizí Vědecké knihovny v Olomouci je stát se centrem poznání pro 21. století se zaměřením na cílové skupiny, mezi které patří převážně studenti pedagogové, vědci a odborná veřejnost. Centrem, které popularizuje vědu ve společnosti, vzdělává uživatele služeb knihovny všech věkových kategorií a nabízí plně digitální i klasické služby. I přes otevření zrekonstruovaného Červeného kostela jako nového komunitního centra stále postrádá komfortní prostor reflektující moderní knihovny a nároky jejich uživatelů. Klíčové pro VKOL je proto nejen zahájit diskuzi, ale podniknout konkrétní kroky ke stavbě nové budovy.

Jako paměťová instituce VKOL zajišťuje ochranu národního kulturního dědictví pro příští generace, a to zejména digitalizací jedinečných exemplářů moravik a periodik moravské provenience, a aktivně spoluutváří národní paměť a národní identitu. Hlavní prioritou VKOL na další období je zajistit, aby byla i nadále schopna tuto svou funkci vykonávat, k čemuž potřebuje obnovit technické vybavení zastaralé a chybové digitalizační jednotky.

VKOL se více zaměří na komunikace se školami všech stupňů, pro které bude systematicky vytvářet výukové materiály se zaměřením na rozvoj mediální, čtenářské a informační gramotnosti tak, aby odpovídaly současným nárokům společnosti.

Strategie VKOL vychází mimo jiné z *Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030*, jejíž základní vize rozvoje systému knihoven stojí na třech nosných pilířích – rozvoj komunitní funkce knihoven, knihovny a jejich vzdělávací role, knihovny jako správci kulturního a vědeckého bohatství.

Všechny tři pilíře bude Vědecká knihovna v Olomouci v následujícím období rozvíjet a všechny její činnosti budou směřovat k dalšímu rozvoji knihovního systému, který má v naší republice dlouhodobou tradici.

RNDr. Bc. Iveta Ťulpíková
ředitelka VKOL

Strategie rozvoje knihovny vychází z těchto koncepčních a strategických dokumentů:

1. Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027 s výhledem do roku 2030
2. Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků schválená Ústřední knihovnickou radou České republiky na 38. zasedání dne 5. 12. 2016
3. Koncepce národního systému analytické bibliografie
4. Inovační strategie České republiky 2019–2030
5. Státní kulturní politika na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025)
6. Strategie digitálního vzdělávání do roku 2020
7. Strategie digitalizace kulturního obsahu na léta 2013–2020
8. Strategie digitální gramotnosti na období 2015–2020
9. Národní koncepce dlouhodobé ochrany digitálních dat v knihovnách
10. Národní strategie digitalizace novodobých knihovních fondů
11. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020 a podklady připravované Strategie vzdělávací politiky České republiky 2030+
12. Knihovnický manifest pro Evropu
13. Vídeňská deklarace 2019
14. Koncepce rozvoje kultury, kreativity a památkové péče Olomouckého kraje pro období 2022–2029
15. Strategie IFLA 2019–2024
16. Strategie EBLIDA na léta 2016–2019
17. Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019–2025
18. Zákon č. 257/2001 Sb. o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon)
19. Koncepce k zajištění výkonu regionálních funkcí v knihovnách Olomouckého kraje v letech 2021–2027
20. Metodický pokyn Ministerstva kultury České republiky k výkonu regionálních funkcí
21. Metodický pokyn Ministerstva kultury České republiky k vymezení standardu VKIS
22. Zásady pro zajištění a financování regionálních funkcí knihoven v Olomouckém kraji
23. Zřizovací listina VKOL
24. Koncepce digitalizace fondů Vědecké knihovny v Olomouci
25. Koncepce využití Červeného kostela

2. Vize

Posláním Vědecké knihovny v Olomouci je budovat knihovní fond, umožnit jeho zpřístupňování a aktivní využívání, poskytovat knihovnické, bibliografické a informační služby, rozvíjet komunitní funkci a podporovat rozvoj společnosti v oblastech týkajících se informací, gramotnosti, vzdělávání, rovného přístupu, občanské participace a kultury.

Poslání Vědecké knihovny v Olomouci vychází z její zřizovací listiny (14. 2. 2022) a z Manifestu IFLA a UNESCO o veřejných knihovnách 2022 a je základem jejich vizí pro budoucí růst:

1. Vědecká knihovna v Olomouci je prostorově, personálně i finančně zajištěna tak, aby mohla na odpovídající úrovni a dlouhodobě plnit funkce ve všech třech pilířích charakterizujících fungování moderních knihoven.
2. Vědecká knihovna v Olomouci je pilířem fungování demokratické společnosti a je vedle univerzity a dalších institucí ve městě symbolem svobodného myšlení. Je přirozenou součástí komunity, slouží k přímému naplňování principů demokracie poskytováním rovného přístupu k informacím i prostoru pro diskuze a setkávání.
3. Vědecká knihovna v Olomouci je také garantem svobodného a rovného přístupu k informacím a jako taková je aktérem i partnerem na poli vzdělávání. Knihovna motivuje širokou veřejnost k všestrannému osobnímu rozvoji. Primárně k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti, ale naplňuje i kompetence mediální a digitální, neboť schopnost pracovat s informacemi a digitálními technologiemi v moderní době je nutným předpokladem pro udržení vzdělanostní úrovně obyvatelstva ČR.
4. Vědecká knihovna v Olomouci zajišťuje trvalé uchování a zpřístupnění knihovních fondů tvořících nedílnou součást kulturního dědictví střední Evropy a znalostního bohatství. Nejde jen o fyzické dokumenty, jako jsou například knihy či noviny a další v knihovnách zastoupené fondy (mapové sbírky, grafiky, plakáty, pohlednice, zvukové dokumenty), ale také o významně narůstající objem digitálních fondů. Nejedná se jen o obsah vzniklý digitalizací fyzických dokumentů, ale také o dokumenty, které vznikají elektronicky (dokumenty e-born) v tom nejširším možném pojetí. Knihovna je schopna uspokojit měnící se požadavky v oblasti dlouhodobého uchování a zpřístupnění informací pro budoucí generace. Knihovna hraje roli kurátora, který cíleně prochází virtuální prostor a hledá v něm hodnoty ke zpracování a uchování pro budoucí využití bez ohledu na působení času a proměny technologií.
5. VKOL plní svou komunitní funkci moderní knihovny 21. století.

Dlouhodobá vize Vědecké knihovny v Olomouci vychází z *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027*, kterou pro svoje potřeby dále konkretizuje. Koncepce rozvoje knihoven je strategický dokument obecné povahy, který zastřešuje různorodý systém knihoven a formuluje základní vizi rozvoje systému knihoven v rámci tří nosných pilířů:

I. pilíř – občanská společnost a přirozené centrum komunit

Rozvoj potenciálu knihoven jako komunitních center včetně adekvátního prostorového, technologického a materiálního zázemí a personálního zajištění.

II. pilíř – vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

Posílení vzdělávací funkce knihoven a kooperace knihoven se školami.

III. pilíř – správce kulturního a znalostního bohatství

Zprostředkování kulturního a vědeckého bohatství v analogové i digitální podobě všem uživatelům.

I. VKOL jako pilíř rozvoje občanské společnosti a přirozené centrum komunit v kraji

ad 2. „Vědecká knihovna v Olomouci je pilířem fungování demokratické společnosti a je vedle univerzity a dalších institucí ve městě symbolem svobodného myšlení. Je přirozenou součástí komunity, slouží k přímému naplňování principů demokracie poskytováním rovného přístupu k informacím i prostoru pro diskuze a setkávání.“

Předpoklad

Vědecká knihovna v Olomouci má jako instituce, která v sobě propojuje přístup k relevantním informacím a zdrojům a zároveň uchovává kulturní dědictví nejen Olomouckého kraje, potenciál podněcovat, kultivovat a poskytovat prostor pro diskuzi, která je základem kvalitní demokratické společnosti. Vzhledem ke své staletí trvající historii, fondu, službám a novému zázemí Červeného kostela, které poskytuje široké veřejnosti, naplňuje funkci přirozeného komunitního centra v Olomouci. V dalších regionálních knihovnách tuto společenskou funkci podporuje metodicky.

Strategické cíle k zajištění I. pilíře

1. rozvinout potenciál knihovny jako komunitního centra s aktivním podílem občanů kraje na jejich činnosti,
2. rozvíjet schopnost knihovny aktivně reagovat na měnící se potřeby uživatelů,

3. aktivitami knihovny podporovat rozvoj regionální identity,
4. zajišťovat komunitní funkci knihovny vícezdrojovým financováním,
5. do vzdělávání knihovníků integrovat kurzy a metody, které rozvíjejí kompetence v oblasti zajišťování komunitní funkce knihovny,
6. budovat adekvátní prostorové, technologické a materiálové zázemí pro rozvoj komunitní činnosti knihovny,
7. zahrnout knihovnu jako komunitní centrum do strategických materiálů orgánů státní správy, krajů, obcí.

II. VKOL jako vzdělávací a vzdělanost podporující instituce

ad 3. „Vědecká knihovna v Olomouci je také garantem svobodného a rovného přístupu k informacím a jako taková je aktérem i partnerem na poli vzdělávání. Knihovna motivuje širokou veřejnost k všestrannému osobnímu rozvoji. Primárně k rozvoji čtenářské a informační gramotnosti, ale naplňuje i kompetence mediální a digitální, neboť schopnost pracovat s informacemi a digitálními technologiemi v moderní době je nutným předpokladem pro udržení vzdělanostní úrovně obyvatelstva ČR.“

Předpoklad

Vědecká knihovna v Olomouci dlouhodobě plní funkci vzdělávací a vzdělanost podporující instituce. Vzdělávací aktivity zaměřuje na veřejnost a na knihovníky v kraji (tyto se řídí Konceptí k zajištění RF v Olomouckém kraji). Akce pro veřejnost jsou koncepčně plánovány příslušným oddělením ve spolupráci s ostatními odděleními VKOL a jsou cíleny na různorodé cílové skupiny veřejnosti. Potenciál v dlouhodobém plánování a prosazování rozvoje druhého pilíře je možné sledovat v systematickém propojení s dalšími partnery ve vzdělávání (všechny stupně škol, dalších vzdělávacích zařízeních, vědeckých pracovištích), v systematickém rozvoji vlastního vědeckého bádání a publikační činnosti a zprostředkování výstupů předchozích široké veřejnosti prezenční i online formou.

Strategické cíle k zajištění II. pilíře

1. v knihovně poskytovat kvalitní vzdělávací akce pro cílové skupiny včetně uživatelů se specifickými potřebami,
2. rozvíjet kritickou práci s vědeckými informacemi, a to zejména prostřednictvím dostupných informací o výsledcích celosvětové vědy,
3. pořizovat výsledky v podobě klíčových elektronických informačních zdrojů, citačních databází a bibliometrických nástrojů ve spolupráci s dalšími knihovnami,

4. poskytovat součinnost dalším vzdělávacím institucím při zajišťování kvality distanční výuky,
5. systematicky spolupracovat s relevantními školami v obsluhovaných lokalitách,
6. na úrovni meziresortní spolupráce MŠMT a MK vytvořit potřebné podmínky pro efektivní spolupráci knihovny se školami všech stupňů i dalšími vzdělávacími institucemi a orgány státní správy,
7. zajišťovat vícezdrojové financování vzdělávací funkce knihovny ve spolupráci se zřizovatelem,
8. zachovat a rozvíjet efektivní systém vzdělávání knihovníků včetně managementu knihovny,
9. využívat vzdělávací nabídky a informačních zdrojů knihovny ve spolupráci se zřizovatelem a orgány státní správy explicitně zakotvit jako funkční obsahovou součást výuky napříč vzdělávacími oblastmi a obory v kurikulárních dokumentech mateřských, základních, středních a vyšších odborných škol a školských zařízení,
10. spolupracovat s komerčním sektorem, podporovat otevřená řešení.

III. VKOL jako správce kulturního a znalostního bohatství

ad 4. „Vědecká knihovna v Olomouci zajišťuje trvalé uchování a zpřístupnění knihovních fondů tvořících nedílnou součást kulturního dědictví střední Evropy a znalostního bohatství. Knihovna přistupuje s maximální možnou péčí k akvizici, zpracování a uložení povinného výtisku a při zpřístupňování zajišťuje, aby nebylo ohroženo jeho dlouhodobé uchování. Nejde jen o fyzické dokumenty, jako jsou například knihy či noviny a další v knihovnách zastoupené fondy (mapové sbírky, grafiky, plakáty, pohlednice, zvukové dokumenty), ale také o významně narůstající objem digitálních fondů. Nejedná se jen o obsah vzniklý digitalizací fyzických dokumentů, ale také o dokumenty, které vznikají elektronicky (dokumenty e-born) v tom nejširším možném pojetí. Knihovna je schopna uspokojit měnící se požadavky v oblasti dlouhodobého uchování a zpřístupnění informací pro budoucí generace. Knihovna hraje roli kurátora, který cíleně prochází virtuální prostor a hledá v něm hodnoty ke zpracování a uchování pro budoucí využití bez ohledu na působení času a proměny technologií.“

Předpoklad

Vědecká knihovna v Olomouci uchovává více než 2,4 milionů knižních jednotek a její fondy se řadí mezi největší a nejvzácnější v České republice. Nejcenější jádro tvoří historický fond (tvoří ho přes 1 450 rukopisů, 2 000 prvotisků a přes 65 000 starých tisků), od roku 1807 má

tzv. právo povinného výtisku pro Moravu a od roku 1947 pak pro celé území tehdejšího Československa. Bohatý fond, moderní pracoviště depozitáře a poskytované služby čtenářům vytváří předpoklady pro zpřístupňování kulturního a znalostního bohatství v analogové a digitální formě. Pořádání kulturních akcí umožňuje knihovně propojovat odborníky s veřejností a podporovat kreativitu a aktivní prožití volného času.

Strategické cíle k zajištění III. pilíře

1. zajišťovat rovný přístup k informacím a zdrojům a dostupnost služeb knihoven všem obyvatelům,
2. shromažďovat, dlouhodobě uchovávat a přívětivě zpřístupňovat významnou složku kulturního a vědeckého dědictví v analogové i digitální formě,
3. stabilizovat a/nebo digitalizovat dokumenty ohrožené fyzickou degradací,
4. vybavovat knihovnu nejnovějšími technologiemi, které uživatelům umožní rychlý, bezpečný a příjemný přístup k informacím a současným kulturním formám v širokém rozsahu,
5. podniknout kroky směrem k výstavbě nové budovy Vědecké knihovny v Olomouci,
6. sdílet data knihoven bezplatně v systémech otevřených dat a systematicky je propojovat v digitálním prostředí,
7. důslednou kooperací a sdílením činností dosahovat maximální ekonomické efektivity poskytovaných služeb knihovny,
8. vybudovat kooperativní systém spolupracujících institucí pro depozitní ukládání,
9. připravit knihovnu na krizové situace ohrožující život, zdraví, majetek, životní prostředí nebo vnitřní bezpečnost a veřejný pořádek,
10. vytvářet vhodné podmínky pro studenty, vědce a pedagogické pracovníky.

3. Současný stav

Současná VKOL z pohledu I. pilíře

Trendem budování moderních knihoven je rozvíjení jejich komunitní funkce. Pro VKOL zůstává i nadále klíčovou prioritou, tak jak je součástí celostátní *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027*, záměr vybudovat novou budovu knihovny.

Velkým přínosem pro VKOL byla revitalizace a otevření Červeného kostela s novým foyer. Knihovna tím získala nový reprezentativní kulturně-vzdělávací prostor pro realizaci jak vlastních aktivit, tak akcí ve spolupráci s jinými subjekty (zejména na základě memorand o spolupráci v souvislosti s udržitelností projektu). Provoz Červeného kostela je popsán v *Koncepci využití Červeného kostela*, schválené Radou Olomouckého kraje.

Základní portfolio aktivit VKOL tvoří autorská čtení, besedy, populárně-naučné, historické, cestovatelské přednášky, výstavy. S novými prostory došlo k rozšíření nabídky o další formáty akcí (divadlo, koncerty, festivaly, diskuze aj.). Veřejnosti oceňovaným místem setkávání se stalo nové foyer s kavárnou, kde VKOL také nabízí návštěvníkům k zapůjčení výběr z časopisů a novin.

Současná VKOL z pohledu II. pilíře

Pro základní a střední školy nabízí VKOL vzdělávací aktivity (např. exkurze, knihovnické lekce, semináře zaměřené na citační etiku, dostupné informační zdroje, nové edukační programy aj.). Velmi dobře funguje spolupráce v oblasti prezentace němčiny, kde VKOL nabízí semináře pro učitele a pro školy a širokou veřejnost organizuje významný festival německé kultury *Olmützer Kulturtag*. Pro školy jsou připravovány komentované prohlídky výstav s pracovními listy v němčině, promítání aktuálních německých filmů s titulky a organizována soutěž v předčítání v němčině *Bücherwurm*. Zcela jedinečný v rámci celé ČR je *Kinderklub* v knihovně, který vznikl již v roce 2015 na základě poptávky aktivních rodičů, kteří pro své děti v předškolním věku hledali zábavnou výuku němčiny. Tato akce vedla ke vzniku tzv. kompetenčního centra výuky rané němčiny ve VKOL.

Zavedenou a oblíbenou aktivitou se v posledních třech letech stal klub programování pro děti ve věku 7–17 let *CoderDojo*, který učí za pomoci mentorů vzdělaných v oblasti IT například postavit webové stránky, vytvořit mobilní aplikaci nebo naprogramovat počítačovou hru.

Tradiční akcí se stala konference *Bibliotheca Antiqua*, zaměřené na problematiku historických knižních fondů.

VKOL pokračuje v pořádání pravidelných výstav jak v Galerii Biblio, tak nově v prostorách Červeného kostela.

V souvislosti s přestavbou Červeného kostela dochází postupně k rozšiřování nabídky vzdělávacích a edukačních programů VKOL. Podařilo se získat pracovní pozici edukátor. Nový prostor umožňuje pořádat akce většího rozsahu a také je lépe dostupný pro veřejnost. Knihovně se tímto otevřely nové možnosti organizovat či spolupřátat semináře, odborné konference či setkání pro odbornou knihovnickou veřejnost (spolupráce se SKIP, SKIP 10, SDRUK, VISK). VKOL realizuje ve spolupráci se zřizovatelem Olomouckým krajem vzdělávací projekt Kreativní akademie Olomouckého kraje, financovaný z Národního plánu obnovy, zaměřeným na pracovníky v kulturním a kreativním sektoru.

Současná VKOL z pohledu III. pilíře

Oblast „tradičních“ knihovnických služeb a především uchování fondů, které by pro knihovnu typu VKOL mělo být primární, je také v současné době klíčovou součástí poslání knihovny. Osou těchto aktivit je péče o konzervační a historické fondy, získané historickým vývojem a statusem ústřední zemské knihovny na Moravě (do roku 1935), v dnešní době pak pozicí jednoho ze tří příjemců povinného výtisku monografií i periodik z území celého Česka. Od toho se odvíjí fakt, že převažující část činností VKOL se soustředí na získání povinného výtisku, případně nákup a jiné způsoby akvizice dalších exemplářů, jeho katalogizaci, adjustaci a dlouhodobé uložení, stejně jako následné zpřístupnění uživatelům knihovny. A zde nadále platí, že přes jistá zlepšení, kterých se podařilo v uplynulých letech dosáhnout, je situace daleko od optimálního stavu.

Pozitivně lze hodnotit především navýšení rozpočtu na akvizici fondů. VKOL v roce 2023 disponuje částkou 3 mil. Kč, což je oproti předchozím dvěma dekádam značný posun pozitivním směrem. Díky tomu se podařilo v roce 2023 zakoupit 6 192 exemplářů, převážně pro absenční půjčování čtenářům, což jednak umožní poskytovat pouze prezenční výpůjčky u části konzervačního fondu, ale také posílit nákup odborné zahraniční literatury. Stejně tak VKOL může nabízet kompletní kolekci e-knih z databáze Bookport. Naopak slabinou je stále oblast elektronických informačních zdrojů, kde knihovna nabízí pouze úzké spektrum dostupných databází. Portfolium e-zdrojů by mělo odrážet požadavky na informační instituci 21. století. Chybí pokrytí části českých e-knih (Palmknihy). V oblasti zahraničních e-zdrojů knihovna disponuje pouze velmi omezeným přístupem ke zdrojům s všeobecnou tematikou. Bylo by vhodné dále navýšit částku na akvizice, aby bylo možné rozšířit nabídku o širší profil univerzálních zdrojů a také o vybrané oborové zdroje, které by reflektovaly požadavky ze strany uživatelů. Současně je nezbytné modernizovat technické možnosti a vybavení knihovny tak, aby umožňovaly plné využití a vytěžení databází i z pohodlí domova.

V oblasti ukládání fondů využívá VKOL rezervy v novém depozitáři v Olomouci-Hejčíně a v horizontu několika nejbližších let nemusí řešit akutní prostorové potíže. I tento objekt se však postupně plní a postupně bude nezbytné investovat do regálové techniky. Daleko horší stav je v hlavní budově, kde je nadále uloženo okolo 400 000 svazků především nejnovější literatury. Depozitáře v budově nejsou vybaveny klimatizací a podmínky se rychle zhoršují hlavně ve sklepních prostorách, kde je vysoká vlhkost, na podlaze jsou mokré skvrny, odpadáva omítka a nepřetržitě běží odvlhčovače. I tak je zde vysoké riziko výskytu plísní a prostory je nutno pravidelně kontrolovat a preventivně ošetřovat.

Zcela nevyhovující podmínky panují v celé hlavní budově VKOL, která je absolutně nedostatečná ve všech myslitelných ohledech. Problém zasahuje služby pro čtenáře, již zmíněné sklady, objekt není bezbariérově přístupný, prostorové dispozice nejsou vhodné pro knihovní provozy, chybí klimatizace v prostorách pro veřejnost (akutně v hlavní studovně) i v interních provozech a velmi špatné podmínky panují v kancelářích, a to celoročně. Některé aspekty lze doložit porovnáním se *Standardem pro dobrou knihovnu* (Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky), který doporučuje některé základní hodnoty poskytování knihovních služeb.

Hodnota	Doporučená hodnota	Skutečný stav VKOL
Prostory pro uživatele (nejméně 60 m ² na 1 000 obyvatel obce nebo spádové oblasti)	minimálně 6 000 m ²	1 398 m ² včetně Červeného kostela
Počet studijních míst (počet obyvatel obce 40 000 a víc)	120 a více	103
Počet veřejných PC (počet obyvatel obce 40 000 a víc)	18	13

Z výše uvedeného je zjevné, že VKOL zaostává ve všech ukazatelích, alarmující je především srovnání doporučených prostor pro uživatele s realitou. Řešení může přinést pouze výstavba moderní knihovní budovy, do níž bude možné přestěhovat kompletní provozy. Záměr byl zařazen do *Koncepce rozvoje kultury, kreativity a památkové péče Olomouckého kraje pro období 2022–2029*, dosud však neproběhly žádné formální kroky k jeho realizaci.

VKOL je nadále partnerem NK ČR a MZK při zpracování povinného výtisku monografií i periodik. Katalogizace probíhá do společné databáze, přestože personální zajištění olomoucké linky zpracování není dostatečné. Dle vyjádření vedení akvizice a katalogizace NK

ČR chybí k optimálnímu stavu pět úvazků, všechny potřebné činnosti jsou zajišťovány na hraně kapacit a jakýkoliv výpadek některého z pracovníků ohrožuje plynulost nastavených procesů. Na rok 2024 se se zřizovatelem podařilo vyjednat navýšení o jednoho pracovníka, v příštích letech bude VKOL usilovat o další posílení. S tím souvisí také fakt, že i retrokonverzi fondu postihly personální restrikce a přepis katalogizačních lístků do elektronického katalogu neprobíhá v potřebném rozsahu. Ve fondu je stále přibližně 500 000 záznamů, které jsou k dispozici buď pouze v naskenované podobě, nebo nejsou čtenářům dostupné vůbec.

Samostatnou kapitolou je knihovní systém Aleph 500. Jde o technicky velmi zastaralou aplikaci, která zdaleka nevyhovuje potřebám především čtenářské veřejnosti. Závažným nedostatkem je absence vyhledávacího discovery systému. Tento problém jiné knihovny řeší nasazením komerčních řešení, případně užitím open source platformy VuFind. Ve VKOL se zatím žádnou z dostupných variant z ekonomických, respektive technických důvodů nepodařilo uvést v život.

Dalším problémem je fakt, že Aleph v relativně blízké budoucnosti přestane být podporován a bude nutno přejít na jinou platformu. Poté, co bylo v roce 2023 rozhodnuto, že se VKOL spolu s NK a MZK nezapojí do společného projektu univerzitních knihoven CARDS/PNG, budou tyto tři instituce společně pracovat na jiném řešení. Plánovaný termín přechodu na nový knihovní systém je dle velice předběžného harmonogramu stanoven na rok 2027.

Velmi problematický je stav digitalizační jednotky. Pracoviště stále využívá infrastrukturu z roku 2013, servery jsou již několik let po době životnosti a bez podpory, skenery jsou poruchové a produkují data problematické kvality. Obnova byla součástí již *Strategie rozvoje Vědecké knihovny v Olomouci na léta 2021–2023*, dosud však nebyl k dispozici dotační titul, ze kterého by investice bylo možné financovat. Udržet pracoviště v chodu je stále složitější, opakují se výpadky, bezprostředně hrozí ztráta funkčnosti digitální knihovny i softwaru nezbytného pro produkci digitálních dokumentů, v krajním případě také ztráta dat. Ze stejného důvodu dosud nebylo možné zprovoznit digitální knihovnu Kramerius v nejnovější verzi (aktuálně verze 7.0.31), uživatelé jsou stále nuceni přistupovat přes zastaralé, uživatelsky nepřívětivé rozhraní verze 5.3.3., která byla naposledy aktualizována v roce 2016. Současná verze navíc neumožňuje zpřístupnění dokumentů s licencemi děl nedostupných na trhu, ačkoliv VKOL má těchto titulů ve fondu minimálně 285 000. Obnova je nezbytně nutná.

Oddělení Knihovních a informačních služeb, sídlící ve výše zmíněné hlavní budově VKOL, se potýká s nedostatkem místa a smícháváním různých typů činností se dostává až na hranu možného. Služební výtah a zadní služební schodiště slouží jako jediné spojení pro imobilní veřejnost. Probíhající školní exkurze ruší provoz poddimenzovaného prostoru výpůjčky a naopak. Ve volném výběru se aktuálně nachází pouhých 0,31 % knižního fondu VKOL.

V prostorách pro veřejnost ani v prostorách pro zaměstnance není v teplých dnech možné udržet přívětivou teplotu. Nedostačující a nekomfortní je rovněž zázemí pro zaměstnance.

V blízké budoucnosti bude nezbytné reflektovat i v knihovně odklon části uživatelů od tradiční nabídky půjčovných služeb a jejich přesun k digitalizovanému obsahu. Tomu by mělo odpovídat postupné rozšiřování nabídky digitálního obsahu, ať už v podobě informačních zdrojů, e-knih, nebo audio knih.

Také zde však platí, že k zachování atraktivity pro odbornou i laickou veřejnost bude nezbytné zásadně modernizovat knihovní prostory, což v současných objektech není možné. Paralelně s pracemi na výstavbě nové budovy však musí probíhat také soustavná obnova a úprava stávajících interiérů, aby také zde uživatelé našli v rámci dostupných možností přívětivé prostředí.

Přehled základních údajů o knihovně					
	2019	2020	2021	2022	2023
Celkem přírůstek knižních jednotek fondu	30 358	26 391	29 976	30 005	31 243
Povinné výtisky knih	25 138	21 078	23 418	22 964	22 172
Nákup knih	2 718	3 125	3 079	2 672	6 192
Mezinárodní výměna knih	284	282	326	301	354
Knižní dary knihovně	1 628	1 650	2 173	2 822	2 208
Počet návštěvníků knihovny	135 543	91 276	106 599	128 745	138 527
Počet registrovaných čtenářů	12 456	11 363	9 811	10 040	10 539
Počet realizovaných výpůjček	364 935	284 230	248 100	280 180	284 470

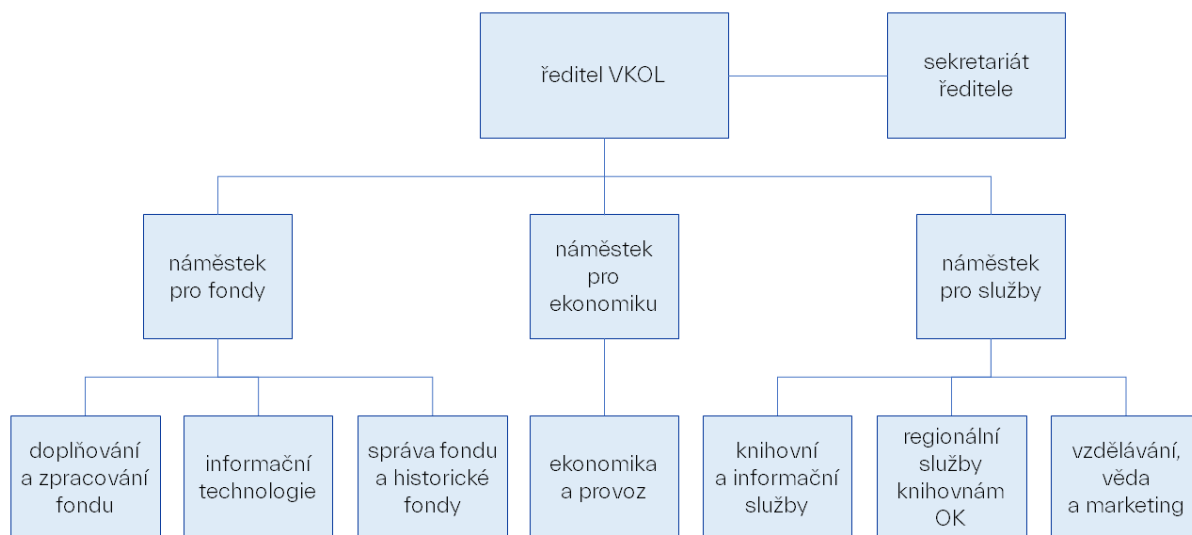
Rozpočet: výhled na období 2024–2028

Položka rozpočtu	Rozpočet 2023	Návrh rozpočtu 2024	Rozpočet 2025 střednědobý výhled	Rozpočet 2026 střednědobý výhled	Rozpočet 2027	Rozpočet 2028
Spotřeba materiálu	4 523 000	5 373 000	4 583 000	4 595 000	4 900 000	5 100 000
z toho:						
knihy	3 030 000	3 055 000	3 055 000	3 055 000	3 200 000	3 500 000
Spotřeba energií	5 614 000	5 356 000	5 510 000	5 515 000	5 600 000	5 800 000
Opravy a udržování	520 000	550 000	605 000	605 000	650 000	650 000
Změna stavu zásob	0	0	0	0	0	0
Cestovné	150 000	217 000	190 000	190 000	200 000	200 000
Náklady na reprezentaci	72 000	146 000	135 000	135 000	135 000	135 000
Služby	8 102 000	8 166 000	7 780 000	7 993 000	8 300 000	8 500 000
Mzdové náklady	38 051 000	41 640 000	41 890 000	42 140 000	42 600 000	43 000 000
Zákonné sociální pojištění	12 690 000	13 841 000	13 926 000	14 010 000	14 160 000	14 300 000
Jiné sociální pojištění	105 000	115 000	116 000	117 000	118 000	119 000
Zákonné sociální náklady	1 907 000	1 815 000	1 820 000	1 825 000	1 830 000	1 835 000
Jiné daně a poplatky	14 000	16 000	16 000	16 000	20 000	20 000
Ostatní náklady z činnosti	0	0	0	0	0	0
Odpisy dlouhodobého majetku	3 389 000	5 971 000	5 912 000	5 912 000	5 950 000	5 950 000
Tvorba a zúčtování opravných položek	0	0	0	0	0	0

Dlouhodobý drobný majetek	800 000	1 090 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000	1 000 000
Ostatní finanční náklady	60 000	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000
Náklady celkem	75 997 000	84 346 000	83 533 000	84 103 000	85 513 000	86 659 000
Tržby za publikace	45 000	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Tržby za služby	2 300 000	2 445 000	2 490 000	2 490 000	2 550 000	2 550 000
Pronájmy	132 000	144 000	144 000	144 000	144 000	144 000
Čerpání fondů	0	0	0	0	0	0
Ostatní výnosy	26 000	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Úroky	1 000	8 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Ostatní finanční výnosy	0	0	0	0	0	0
Příspěvky a dotace	73 493 000	81 689 000	80 834 000	81 404 000	82 754 000	83 900 000
z toho:						
příspěvek na provoz	7 584 000	7 584 000	7 584 000	7 814 000	8 487 000	8 587 000
příspěvek na mzdy	51 602 000	56 420 000	56 761 000	57 101 000	57 717 000	58 263 000
účelové příspěvky	8 948 000	8 250 000	8 250 000	8 250 000	8 600 000	9 100 000
transferový podíl	1 194 000	2 881 000	2 833 000	2 833 000	2 850 000	2 850 000
Výnosy celkem	75 865 000	84 346 000	83 533 000	84 103 000	85 513 000	86 659 000
Hospodářský výsledek	0	0	0	0	0	0

Rozpočet na roky 2024–2028 vychází ze zpracovaného návrhu plánu na rok 2024 a střednědobého výhledu na roky 2025–2026 předloženého zřizovateli ke schválení. Nezahrnuje žádné zásadní navýšení nákladových položek, ani inflační nárůst nákladů, kopíruje současný stav roku 2023, tedy udržení stávající úrovně v oblasti provozních výdajů knihovny. Nezbytné investice budou řešeny odděleně od rozpočtu jednáním se zřizovatelem.

Organizační struktura VKOL

4. SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
<ul style="list-style-type: none"> • Univerzální a komplexní fondy • Právo povinného výtisku monografií a periodik • Obraz tradiční a důvěryhodné instituce • Ukotvení pozice krajské knihovny v legislativě • Umístění v centru města, výborná dostupnost hromadnou dopravou • Jedinečné historické fondy pokrývající historii všech vědních oborů • Univerzitní a kulturní město Olomouc nabízí vhodnou cílovou skupinu • Dostupnost služeb šest dní v týdnu • Kvalifikovaný personál • Množství unikátních a atraktivních dokumentů umožňujících propagaci instituce • Spolupráce s Goethe-Institutem a zavedené programy v oblasti propagace a výuky němčiny • Spojení VKOL s festivalem <i>Olmützer Kulturtag</i> • Zavedený a efektivní systém regionálních funkcí knihovnám Olomouckého kraje • V horizontu přibližně pěti let dostačující kapacita pro uložení fondu • Aktivní spolupráce na národní úrovni, zejména s Národní knihovnou ČR, s Moravskou zemskou knihovnou v Brně a krajskými knihovnami • Aktivní spolupráce s dalšími regionálními partnery, např. PO, pracoviště UPOL, Muzeum umění Olomouc, neziskový sektor a další	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečné prostory pro knihovní služby • Zastaralá dispozice neodpovídající nárokům na moderní knihovnu • Roztříštění činností a provozu mezi pět budov • Absence bezbariérového přístupu • Zastaralý knihovní systém a absence discovery vyhledávání • Nedostatečné zázemí pro zaměstnance v hlavní budově • Nízký provozní rozpočet neumožňující obnovu a investice do technického vybavení a omezující odborné činnosti • Absence relaxačního prostoru s možností občerstvení v hlavní budově • Velmi nízká nabídka e-knih a elektronických informačních zdrojů • Nejistota dlouhodobého zajištění rozpočtu na akvizici fondů v dostatečné výši • Nedostatek parkovacích míst • Nízké platové ohodnocení pracovníků VKOL • Chybějící pracovní úvazky na odborné činnosti • Nedokončená retrokonverze fondů a nedostupnost necelé čtvrtiny fondu v elektronickém katalogu • Nízká prestiž knihovnické profese • Nízká úroveň zapojení knihovny do odborných projektů • Nemožnost čerpat z výzkumných projektů • Špatný stav skladů v hlavní budově

<ul style="list-style-type: none"> • Moderní restaurátorské pracoviště umožňující provádět komplexní restaurátorské práce • Digitalizační pracoviště s velkou digitální knihovnou • Jako jedno z šesti pracovišť v ČR poskytuje mezinárodní meziknihovní služby • Rekonstruovaný Červený kostel pro vzdělávací, kulturní a komunitní služby • Zajištění širokého spektra vzdělávacích a kulturních akcí pro veřejnost po dokončení rekonstrukce Červeného kostela • Nové foyer jako příjemné místo odpočinku a setkávání 	<ul style="list-style-type: none"> • Nízká úroveň propojení zaměstnanců • Teplotní diskomfort v hlavní budově a v Červeném kostele • Absence provozního a technického zázemí Červeného kostela
<p>Příležitosti</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zapojení do systému a dotačních mechanismů výzkumu a vývoje • Rozšíření systému neformálního vzdělávání pro veřejnost • Hlubší spolupráce se školami všech typů • Vyšší zapojení dárců, mecenášů a sponzorů • Rozvoj dramaturgie • Přejít na moderní, uživatelsky přívětivější knihovní systém • Zajištění dalších zdrojů financování činností VKOL, zejména z oblasti projektů a grantů • Prohloubení spolupráce s relevantními partnery v oblasti výzkumu a vzdělávání • Systematické celoživotní vzdělávání zaměstnanců 	<p>Hrozby</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rostoucí disproporce mezi rozpočtem a skutečnými provozními náklady • Snižování atraktivity instituce v důsledku nemožnosti investovat do akvizice fondů • Snižování atraktivity instituce v důsledku nevyhovující prostorové dispozice • Úbytek čtenářů • Pokles zájmu uživatelů o klasické tištěné dokumenty a nemožnost nabídnout alternativu • Nezájem školských institucí o vzdělávací programy VKOL • Ztráta a obtížné získávání kvalifikovaných pracovníků v důsledku nízkého platového ohodnocení • Ztráta motivace u zaměstnanců

<ul style="list-style-type: none"> • Aktivní vyhledávání a přejímání příkladů dobré praxe ze srovnatelných institucí • Efektivnější zpřístupnění digitalizovaných fondů a využívání možnosti elektronické komunikace • Zvyšování atraktivity celoživotního vzdělávání • Propagace a spolupráce v rámci větších územních celků (mikroregiony a další) • Větší zapojení dobrovolníků do činností VKOL • Zapojení do projektů pro rozvoj mediální, informační a čtenářské gramotnosti široké veřejnosti • Spolupráce s jinými subjekty a médii (rádio, TV, stream, sociální platformy) • Nástup nové knihovnické generace • Pravidelná a cílená komunikace s veřejností a navýšení propagace činnosti a aktivit knihovny • Zavedení systematické spolupráce se školami • Zlepšení vnitřní komunikace a klima na pracovišti • Navýšení prostředků na nákup elektronických a informačních zdrojů • Navýšení prostředků na nákup e-audioknih, e-knih • Využití nástrojů umělé inteligence • Rozšíření možností služeb v případě zavedení institutu elektronického povinného výtisku • Zavedení benefitů pro čtenáře při návštěvě placených akcí VKOL • Inovace a modernizace webových stránek • Prohloubení spolupráce s institucemi jako UPOL, MFO, MDO apod. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatečná informovanost o nabízených službách VKOL • Hrozba kybernetického útoku • Konkurence ostatních knihoven a jimi poskytovaných služeb v Olomouci • Programová konkurence dalších kulturních institucí • Nedostatek pracovníků s knihovnickým vzděláním • Nevyužití potenciálu umělé inteligence • V dlouhodobém horizontu nedostatek skladovacích prostor • Zastavení provozu digitalizace v důsledku neobnovení techniky • Nepředpokládané důsledky při přechodu na nový knihovní systém
--	---

5. Klíčové priority 2024–2028

1. Modernizace vybavení digitalizační jednotky pilíř III.

Stav digitalizační jednotky (DJ) lze označit jako kritický. Technika pochází z roku 2013, vybavení je zastaralé, některé již nemá podporu, u některého odchází součástky. DJ vyžaduje kompletní obnovu, aby bylo nadále možno garantovat provoz digitální knihovny a také digitalizaci dalších dokumentů z fondu VKOL. Prioritou jsou periodika novinové povahy z území Moravy, a to především vzhledem ke značnému počtu unikátů ve fondu VKOL a také ke skutečnosti, že jsou vytištěné na kyselém rozpadajícím papíru.

Za období 2013–2022 bylo zdigitalizováno a v digitální knihovně Kramerius zpřístupněno přes 3,6 mil. stran. DJ VKOL se účastní projektů v podprogramu Ministerstva kultury ČR Veřejné informační služby knihoven (VISK) 7 a podílí se také na zajištění služby *eBooks on Demand* (EOD), která zprostředkovává digitalizaci historických knih z fondu knihovny na objednávku zákazníka. DJ VKOL je zapojena i do evropského projektu EODopen – *eBooks-On-Demand-Network Opening Publications for European Netizens*, který si klade za cíl zpřístupnit publikace z 20. a 21. století v digitální podobě pro širokou veřejnost.

V současné době se digitalizační jednotka VKOL potýká s technickými problémy, které jí znemožňují pokračovat v digitalizaci ve stejném rozsahu jako doposud. Odhadované náklady na obnovu digitalizační jednotky, jejíž předpokládaná životnost je 7–10 let, činí přibližně 24 milionů korun.

2. Zahájení výstavby nové budovy VKOL pilíře I., II., III.

Současným trendem je budovat knihovny jako komunitní centra a místa trávení volného času, kde knihy tvoří pouze část nabídky. Uživatelé v nich potřebují a vyžadují komfortní prostor a možnost využití elektronických informačních zdrojů nebo digitálních knihoven i vlastní výpočetní techniky. V tomto směru stávající VKOL nemůže nabídnout téměř nic. Kvalitu služeb poskytovaných VKOL dále snižuje absence klimatizace v hlavní budově, nevyhovující a zastaralá prostorová dispozice, absence bezbariérového přístupu i výtahu. Chybějící přednáškový sál i kavárnu zajistila rekonstrukce Červeného kostela, dokončená v roce 2023, podmínky v hlavní budově knihovny ale s moderními knihovnami, jaké se budují ve světě i jinde v Česku, nemají společného téměř nic.

Závažným nedostatkem je absence rozsáhlejšího volného výběru, kvůli níž jsou čtenáři nuceni čekat na knihy minimálně dvě hodiny (z hlavní budovy), v horších případech do druhého dne (z externích skladů, týká se téměř $\frac{3}{4}$ fondu). Knihy se neustále přenášejí a převážejí mezi

budovami, což ohrožuje jejich fyzický stav, a velmi špatné pracovní podmínky mají zaměstnanci ve většině kanceláří v hlavní budově.

VKOL jako téměř poslední z velkých knihoven chybí moderní budova postavená přímo za účelem plnění funkcí moderní knihovny.

Záměr výstavby nové knihovny je součástí *Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2021–2027* a také *Koncepce rozvoje kultury, kreativity a památkové péče Olomouckého kraje pro období 2022–2029*.

3. Profilace a rozvoj programu v Červeném kostele pilíře I., II.

Otevřením Červeného kostela rozšířila VKOL nabídku akcí pro laickou i odbornou veřejnost. Kostel nabízí důstojný a komfortní prostor pro autorská čtení, konference, semináře, diskuse, přednášky, společenské akce a výstavy. Po prvních měsících provozu bude nutné zhodnotit jak personální, tak technické zajištění provozu Červeného kostela a případně navrhnout reorganizaci. Zkušenost, poptávka návštěvníků a průzkum kulturní nabídky v Olomouci se odrazí v dramaturgii VKOL. Knihovna získala tímto prostorem zázemí pro akce většího dosahu (do otevření ČK byla limitována kapacitou stávajících budov).

Podstatnou změnou je také otevření nového foyer s kavárnou, zahrádky pro letní posezení a prostoru kolem kostela, která se stala místem setkávání. Vedle vlastní činnosti jsou prostory pronajímány dalším subjektům pro pořádání jejich veřejných nebo soukromých akcí, což má také ekonomický přínos pro VKOL. Komplexní využití a provoz Červeného kostela je předmětem samostatného dokumentu *Koncepce využití Červeného kostela*. V případě nájmu si VKOL vyhrazuje právo na výběr nájemců tak, aby bylo naplňováno její poslání a plněn její dramaturgický plán.

4. Zajištění zdrojů pro akvizici fondů pilíř III.

Posílení akviziční činnosti je nezbytné pro zajištění služeb čtenářům, pro zvýšení atraktivity knihovny pro veřejnost i z hlediska ochrany konzervačního fondu. Rozpočet na akvizici se v roce 2023 dostal na úroveň 3 mil. Kč, knihovna tak mohla zakoupit více duplikátů povinného výtisku a tím posílit jeho ochranu, stejně tak bylo možno rozšířit portfolio nabízených e-knih. Přes toto navýšení VKOL stále není schopna zajistit dostatečně širokou nabídku především v oblasti placených databází, částka navíc není nikde pevně zakotvena a je předmětem každoročního jednání o rozpočtu. Do budoucna je potřeba udržet ji minimálně ve výši 3 mil. Kč, spíše však jednat o jejím dalším navýšení na úroveň 5 mil. Kč.

5. Přechod na nový knihovní systém

pilíř III.

Ve spolupráci s NK ČR a MZK je plánován přechod na nový systém přibližně v roce 2027 po zpracování analýzy současného stavu, testování vhodných knihovních systémů pro přechod na novou platformu a vytvoření harmonogramu pro migraci dat. Podle předběžných dohod bude VKOL přecházet na nový systém společně s partnery ve sdílené digitalizaci (NK a MZK).

6. Posílení provozního rozpočtu

pilíře I., II., III.

Dosažení cílů vytyčených ve všech třech pilířích je přímo závislé na rozpočtu knihovny. Z celkových výnosů činí pouze cca 5 % výnosy z vlastní činnosti, podstatnou část tvoří příspěvky od zřizovatele doplněné o další získané dotace či granty. V posledních letech se však příspěvky zřizovatele na provoz knihovny snižují, při porovnání stávajícího stavu se stavem před deseti lety došlo k jejich propadu o 42 %. Rozpočet je tak velmi napjatý a knihovna je nucena pečlivě zvažovat každý výdaj. Proto je nutné vnímat jako prioritu posílení provozního rozpočtu na další období.

Srovnání příspěvku na provoz 2023 a 2011 je ovlivněno vyloučením příspěvku na elektrickou energii a plyn, kdy tyto dvě komodity byly v roce 2023 z důvodu energetické situace z příspěvku na provoz vyloučeny a poskytnuty jako účelové příspěvky. Pokud by byly vyloučeny náklady na tyto komodity z příspěvku na provoz i v roce 2011, činil by pak příspěvek na tento rok 6 866 tis. Kč. V porovnání s rokem 2023 by tak bylo navýšení příspěvku 2023 proti roku 2011 o 718 tis. Kč, přičemž je třeba brát v úvahu, že VKOL v roce 2023 převzala do správy hospodaření nově zrekonstruovaný Červený kostel, jehož provozní náklady jsou úplně jiné proti stavu, kdy objekt sloužil pouze jako sklad knih.

Vývoj příspěvku na mzdy a příspěvku na provoz za období 2011–2023 v tisících Kč				
rok	příspěvek na mzdy	příspěvek na provoz	příspěvek na provoz s vyloučením zákonných odvodů	porovnání příspěvku na provoz s předchozím rokem
2011	16 675	14 487	8 686	455
2012	17 825	14 655	8 497	-189

2013	18 864	13 372	7 002	-1 495
2014	18 864	12 286	5 747	-1 255
2015	20 004	11 969	5 035	-712
2016	20 547	12 084	4 877	-158
2017	21 854	12 554	4 780	-97
2018	26 637	14 991	5 468	688
2019	38 961	5 421	5 421	-47
2020	42 714	5 704	5 704	283
2021	41 902	5 031	5 031	-673
2022	42 865	5 260	5 260	229
2023	51 602	7 584	7 584	2 324
rozdíl příspěvku na provoz v roce 2023 oproti roku 2011				-1 102

7. Opatření proti poklesu počtu čtenářů a výpůjček pilíř III.

Cílem Vědecké knihovny je navázat a rozvíjet spolupráci s Univerzitou Palackého v Olomouci a středními školami v kraji. Každoročně nastupují na Univerzitu Palackého tisíce nových studentů, z nichž mnozí vůbec o VKOL nevědí nebo nemají povědomí o tom, že má právo povinného výtisku. Vedle dalších aktivit knihovna prověří možnost nabídnout slevy při registraci vysokoškolským studentům. Studentům knihovna nabízí individuální konzultace k efektivnímu vyhledávání informací pro potřeby závěrečných a ročníkových prací, včetně citační etiky. Rozvíjí i další spolupráci se seniorskými skupinami obyvatelstva, zejména v oblasti digitálních kompetencí.

Dalším cílem knihovny bude hledání nových příležitostí pomocí analýzy potřeb obyvatel Olomouckého kraje, díky které dojde k zmapování prostředí v takové podobě, aby byla knihovna schopna se odlišit od konkurence. Pravidelně bude získávat také zpětnou vazbu (dotazníky, ankety, průzkumy) a měřit tak dopady aktivity knihovny. Pravdivý pohled

veřejnosti na služby knihoven je třeba pravidelně zjišťovat analýzou spokojenosti a šetřením potřeb čtenářů, které dávají adekvátní obraz poskytovaných služeb a jsou kvalifikovaným měřítkem oprávněnosti existence knihoven. Vyhodnocení musí být vždy publikováno jak směrem k veřejnosti, tak i směrem ke zřizovateli. Knihovna připraví a zavede systém bonusů pro registrované čtenáře VKOL (např. formou slev pro návštěvníky kulturních akcí VKOL).

8. Zlepšení platových podmínek pracovníků pilíře I., II., III.

VKOL je knihovnou s celostátní působností, fondy přesahují rámec kraje i rámec republiky a její pracovníci se podílejí na řadě aktivit v oblasti knihovnictví na celonárodní úrovni. Měla by být vrcholovým pracovištěm, atraktivním pro špičky oboru. Platové ohodnocení personálu tomu navzdory navýšení v roce 2023 a předpokládanému navýšení v roce 2024 neodpovídá. Cílem je dostat průměrný plat v knihovně na první místo mezi krajskými knihovnami a současně zajistit, aby práce v krajské knihovně byla oceněna lépe než v městských knihovnách, jejichž činnost mimo jiné VKOL koordinuje.

Vývoj průměrného měsíčního platu ve VKOL v letech 2015–2023		
rok	průměrný plat	procent k průměrné mzdě v ČR
2016	20 237	72,8
2017	22 135	74,7
2018	24 557	76,5
2019	26 981	78,0
2020	28 940	80,0
2021	30 729	80,3
2022	31 303	77,6
2023	34 677	86,0

9. Zajištění nezbytných oprav a rekonstrukcí pilíře I., II., III.

Stav některých budov VKOL vyžaduje nutné stavební opravy a rekonstrukce. Investice potřebuje budova na Holické ulici (výměna střechy a oken) a budova na ulici Ostružnické (nátěr oken, oprava střechy). Rovněž je potřeba zajistit i několik strojních oprav, jako např. modernizaci elektronického zabezpečovacího systému v budově Bezručova 2, výměnu zařízení

na měření a regulaci kotelny v budově Bezručova 2, rekonstrukci strojní části plynové kotelny v budově Ostružnická 3 a výměnu docházkových terminálů za moderní s rozšířenými funkcemi v budovách Bezručova 2 a Bezručova 3.

10. Personální posílení

pilíře I., II., III.

Přes nárůst počtu úvazků nadále přetrvává potřeba personálního posílení. Rozšířit je nutno oddělení doplňování a zpracování fondů, kde dle vyjádření NK ČR chybí pět úvazků (čtyři při předpokládaném navýšení o jednoho pracovníka od roku 2024). Tito specialisté zajistí hladší chod linky zpracování, ale přispějí také k dokončení retrokonverze, stejně jako se budou podílet na nutném čištění databází před plánovaným přechodem na nový knihovní systém. Urychlit je také nutno proces digitalizace, především novin z 19. a 1. poloviny 20. století, vytištěných na nekvalitním kyselém papíře, který v současnosti rychle podléhá hydrolyze. Nepodaří-li se navýšit personální kapacity, hrozí, že se dokumenty rozpadnou dříve, než budou digitalizovány. Velká část z nich přitom není k dispozici v žádné jiné knihovně.

Rovněž program v Červeném kostele běží na hranici kapacit lidských zdrojů, a to především po stránce technického zajištění akcí, jež probíhají po celý den i večer a není tak reálné všechny pokrýt jedním technikem. VKOL dále chybí grafik a fotograf, podílející se na marketingu knihovny a knihovních akcí.

Pro období let 2024–2028 tedy bude VKOL usilovat o:

- 3 úvazky na akvizici, katalogizaci, retrokonverzi a čištění databází,
- 2 úvazky na digitalizaci,
- 2 úvazky na marketing a zajištění akcí (technik, fotograf/grafik).

Neméně důležité je zajistit náhradu za pracovníky s výhledem na odchod do penze, což může být problematické především v oddělení IT.

6. Další priority

1. Zajištění kybernetické bezpečnosti

pilíře I., II., III.

V souvislosti s hrozbami kybernetických útoků bude provedeno rozšíření bezpečnostních opatření v rozsahu nezbytném pro zajištění informační bezpečnosti a ochrany dat. Větší důraz bude kladen na informovanost zaměstnanců v oblasti kyberbezpečnosti. Pro vzdálené připojení budou využívány technologie, které využívají zabezpečenou komunikaci a možnost vícenásobného ověření. Bude nasazen tzv. next generation firewall, který umožní dokonalejší kontrolu a analýzu provozu sítě, což usnadní detekci případných kybernetických útoků.

V souvislosti se směrnici NIS2, která bude přinášet změny v oblasti zajišťování kybernetické bezpečnosti formou novelizace zákona o kybernetické bezpečnosti a některých dalších relevantních předpisů, budou v případě potřeby zahájeny kroky k zajištění těchto povinností.

2. Pokračování v retrokonverzi

pilíř III.

V současné době není v online katalogu knihovny VKOL zpřístupněno přibližně 500 000 dokumentů z celkového počtu více než 2,4 milionů exemplářů. Část fondu VKOL je stále přístupná pouze v podobě naskenovaného lístkového katalogu, který není pro čtenáře uživatelsky přívětivý pro vyhledávání, část fondu (60. léta 20. století až rok 2000) není veřejnosti dostupná vůbec.

3. Další rozvoj depozitáře Hejčín

pilíř III.

V oblasti správy fondu bude pokračovat ukládání fondů do depozitáře Hejčín. V roce 2024 bude nutno realizovat investici v podobě doplnění regálové techniky do jedné z místností sloužících v současnosti jako prostorová rezerva a naplánovat další na další léta, aby byla nadále k dispozici dostatečná úložná kapacita.

4. Další rozvoj digitalizace fondů

pilíře II., III.

Dále bude pokračovat digitalizace knihovního fondu podle aktuálních standardů, digitalizované dokumenty budou zpřístupňovány také prostřednictvím portálu Knihovny.cz. Digitalizace bude zaměřena na dokumenty související s regionem a starší fondy. Budou hledány cesty k inovativnímu zpřístupnění digitalizovaných fondů, např. formou vytváření digitálních kolekcí ve spolupráci s jinými institucemi. Pro urychlení procesu je potřebné pracoviště personálně posílit (viz priorita 5.11.)

5. Správa knihovního systému

pilíř III.

Ve spolupráci s Národní knihovnou a Moravskou zemskou knihovnou proběhne přechod na vyšší verzi knihovního systému a současně bude probíhat monitoring dostupných možností přechodu na nový knihovní systém. Pozitivní je, že dodavatel knihovního systému Aleph přes některá dřívější vyjádření zatím o ukončení vývoje neuvažuje a plánuje vydat další verzi v roce 2027.

6. Rozšíření nabídky elektronických zdrojů a e-knih

pilíř III.

VKOL bude usilovat o rozšíření nabídky služeb o e-knihy a e-audioknihy, které jsou stále populárnější a nacházejí stále širší uplatnění a oblibu. Je potřeba zaměřit se na jejich nákup a získání přístupu v rámci grantů. Jednou z možností je rozšířit nabídku elektronických zdrojů a databází, které jsou pro studenty a akademické pracovníky nezbytné (Bookport, EBSCO, Palmknihy aj.). Tyto databáze jsou nezbytnou součástí nabídky informačních institucí 21. století. Další možností je nákup e-knih a e-audioknih pro trvalé uchování na vlastním úložišti, kde je potřeba zajistit technickou podporu.

7. Zpřístupnění děl nedostupných na trhu

pilíř III.

Umožnit čtenářům VKOL přístup k plným digitalizovaným textům dokumentů (knih, časopisů, novin atd.) vydaných monografií a periodik na území České republiky zařazených do Děl nedostupných na trhu v prostorech VKOL. VKOL se plánuje aktivně zapojit do poskytování vzdáleného online přístupu k Dílům nedostupným na trhu a plánuje zpřístupnit dokumenty VKOL, které jsou do seznamu DNNT zařazeny, i pro čtenáře jiných knihoven, zapojených do DNNT.

8. Prohloubení spolupráce se školami

pilíř II.

Cílem Vědecké knihovny v Olomouci je prohloubení a navázání nové spolupráce s odbornými středními, vyššími odbornými a vysokými školami formou pravidelných stáží studentů. V oblasti vzdělávání bude nadále snaha pokračovat ve spolupráci se školami všech stupňů, knihovnické lekce pro školy se zaměří nejen na citační etiku a práci s informačními zdroji. Pokračovat bude provázení exkurzí ze škol, seznamování studentů s chodem knihovny a jejími službami. Školy budou osloveny s ucelenou nabídkou vzdělávacích programů, jejichž nabídka se postupně rozšiřuje. VKOL se zaměří na získání nových finančních zdrojů pro svou edukační činnost.

9. Spolupráce se studentskou komunitou

pilíř I.

Cílem knihovny je více spolupracovat se studentskou komunitou a popularizovat vědu. Knihovna bude vytvářet vhodné podmínky pro studenty například prostřednictvím zacílení exkurzí, přednášek a diskuzí, zprostředkováním obsahu přes sociální sítě, prezentací studentských vědeckých objevů/vynálezů i mladých vědeckých pracovníků, poskytováním konzultačních služeb (poskytování informací, pomoc při orientaci ve fondu, při vytváření rešerší, citací). Tomu bude zapotřebí také přizpůsobit knihovní fond, vytvořit studentské centrum atp.

10. Rozvoj vzdělávání zaměstnanců

pilíře I., II., III.

Požadavky kladené na knihovny narůstají a zahrnují široké spektrum specializací. Pracovníci knihoven tak musí být kvalifikovanými specialisty, kteří jsou schopni podporovat své uživatele, proto je třeba klást důraz na jejich odborný a osobní rozvoj. V rámci celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven bude VKOL zvyšovat kvalifikace svých pracovníků ve všech oblastech souvisejících s činností VKOL.

VKOL si klade za cíl zpracovat ucelený systém celoživotního vzdělávání knihovníků s důrazem na požadavky praxe, zavést systém akreditovaných vzdělávání profesionálních knihovníků a informačních specialistů, zpracovat typové pozice knihovnických profesí a dílčí kvalifikace, soustavně a periodicky proškolovat manažery pro oblast řízení lidských zdrojů.

Na krajské úrovni chce pokračovat v organizování vzdělávacích aktivit v aktuálních oblastech práce knihoven a v odborných knihovnických činnostech, jak pro profesionální, tak i neprofesionální knihovníky. Prioritou je podporovat tyto vzdělávací aktivity a účasti knihovníků na nich jako jednoho ze způsobů zvyšování profesních znalostí a dovedností v rychle se měnícím světě informačních technologií, zdrojů, metod a činností a využívat k tomu také výměny zkušeností dalších knihoven, porad a metodických návštěv, výjezdních zasedání a vzorových akcí s cílem inspirovat a podněcovat rozvoj tradičních i nových, neobvyklých aktivit v práci knihoven.

11. Rozšíření nabídky vzdělávacích akcí

pilíř II.

VKOL bude dbát na kvalitu nabízených akcí akcentujících celospolečenská aktuální témata (podpora myšlenky pozitivního stárnutí, digitální gramotnosti pro seniory, akce podporující občanskou vzdělanost, environmentální gramotnost, kyberbezpečnost, dále akce propagující regionální historii a osobnosti), na podporu a s ní spojený rozvoj bezplatných klubů programování pro děti ve věku 7–17 let tzv. CoderDojo, také na spolupráci s Wikipedií v rámci

kurzů pro veřejnost. Je nutné, aby VKOL přizpůsobila vzdělávací aktivity situaci na trhu, aby se zaměřila na sofistikovanější nabídku a odlišila se tak od konkurence.

12. Další rozvoj festivalu Olmützer Kulturstage pilíře I., II., III.

V následujících letech plánuje VKOL pokračovat v úspěšném pořádání festivalu jako hlavní pořadatel. Cílem je zajistit stabilní financování, udržet a nadále zvyšovat kvalitu programu. Festival je multižánrový, a proto je nezbytné udržovat a rozšiřovat síť partnerů na regionální i evropské úrovni a každoročně inovovat tematickou skladbu programu.

13. Rozvoj kompetenčního centra pro výuku rané němčiny pilíře I., II.

Centrum vzniklo v roce 2019 a je ukotveno ve smlouvě o spolupráci mezi Goethe-Institutem a VKOL. Jeho cílem je finanční a organizační podpora *Kinderklubu* v knihovně, který je určen pro výuku hravé němčiny pro děti od 4–8 let. Pro větší děti do 15 let je připraveno hraní deskových her s dobrovolníky z řad studentů germanistiky. Dalším úkolem centra je podpora výuky v mateřských školách a na 1. stupni základních škol. Další oblastí je organizace seminářů pro učitele a vychovatele v oblasti výuky rané němčiny v dalších regionech ČR. Naše lektorky absolvují každý rok vzdělávací semináře v Německu a jsou jediné multiplikátorky s touto specializací v ČR.

14. Další rozvoj publikační činnosti knihovny pilíře I., II., III.

VKOL každým rokem vydá publikaci vycházející z práce s bohatým historickým fondem knihovny. Publikace budou pevnou součástí výstavních projektů, které knihovna uspořádá zcela ve své režii nebo ve spolupráci s dalšími subjekty. Zaměstnanci knihovny budou publikovat v odborných periodikách a sbornících.

Nadále bude pokračovat vydávání čtvrtletníku *KROK*, cílem pro nejbližší období je hlubší akcentování problematiky knihoven a knihovnictví v každém z čísel časopisu. Redakce bude aktivně vyhledávat nové autory příspěvků a aktualizovat některé rubriky. Vzhledem k velkému zájmu ze strany čtenářů bude snaha o navýšení počtu výtisků na každé číslo *KROKu*.

15. Strategický marketing pilíře I., II., III.

Strategický marketing se zabývá velikostí trhu a jeho vymezením segmentů (skupin uživatelů). Na výběr existují tři možnosti: hromadný marketing, který se obrací ke všem potenciálním uživatelům; cílený marketing, který je zaměřen na vybrané skupiny lidí; marketing na úrovni jednotlivce, který je orientován již na konkrétního uživatele.

Pro VKOL je nejlepší využívat cíleného marketingu na vybrané skupiny lidí podle svého zaměření. Při plánu komunikační kampaně si knihovna určí, jakým způsobem bude s cílovými skupinami komunikovat. Nejsou tím myšleni jen současní či potenciální uživatelé, ale také sponzoři a široká veřejnost apod. Je nutné cílovou skupinu informovat o existenci organizace. Důležité je ale také přinášet informace o tom, jaké služby a produkty nabízí. Tzv. komunikační mix neboli propagace je nástroj, jak zvýšit povědomí o VKOL a o jejích službách a produktech. Při plánování komunikace si knihovna uvědomuje, že okolí se neustále mění. Mění se nároky uživatelů, mění se životní styl, rozvíjí se sdělovací prostředky a technika obecně. To znamená, že při tvorbě marketingových strategií se bude cílit v prvé řadě na udržení stávajících čtenářů, sekundárně ale také oslovovat potenciálně nové.

Otevření Červeného kostela má silný marketingový dopad na prezentaci VKOL a vnímání její funkce ze strany veřejnosti. Novým marketingovým nástrojem jsou komentované prohlídky nových prostor, kdy dochází k oslovení veřejnosti na osobní úrovni.

VKOL se v následujícím období zaměří na získání dat o stávající i potenciální skupině čtenářů a na ně zaměří svoje kampaně.

16. Další prezentace fondů VKOL

pilíře I., II., III.

VKOL bude v pravidelných cyklech pořádat výstavy založené na prezentaci materiálů z fondů knihovny, především z historického fondu (rukopisy, inkunábule, staré tisky, atlasy, mapy), ale i z novějších období. Výstavy budou probíhat v Galerii Biblio, Červeném kostele, případně ve spolupráci s dalšími subjekty také v dalších institucích, především muzeích. U vybraných projektů bude součástí také publikační výstup.

17. Zapojení do struktur výzkumu a vývoje

pilíře II., III.

VKOL si klade za cíl stát se centrem, které popularizuje vědu ve společnosti a vzdělává uživatele služeb knihovny všech věkových kategorií. Knihovna bude proto nadále usilovat o zařazení na seznam výzkumných institucí a prohlubovat spolupráci s vybranými výzkumnými pracovišti a výzkumnými pracovníky (např. užší spolupráce a zapojení do výzkumu UPOL).

18. Rozvoj prezentace VKOL na sociálních sítích

pilíře I., II., III.

VKOL je zapojena na platformách Facebook a Instagram, na kterých propaguje a prezentuje svoji činnost. Cílem je zvýšení okruhu uživatelů (propagačními kampaněmi, soutěžemi, zajímavým obsahem z činnosti knihovny a z knižního fondu) a zároveň tyto platformy využívat

jako nástroj udržování kontaktu se čtenáři v krizových dobách. VKOL bude sledovat vývoj nových sociálních sítí a v případě potřeby se do nich zapojí.

19. Rozšíření nabídky zahraniční literatury pilíře II., III.

VKOL bude více nakupovat zahraniční literaturu na podporu jazykového vzdělávání uživatelů. Do knihovního fondu nakupuje současnou kvalitní beletrii ve světových jazycích a dále odborné a populárně-naučné knihy v angličtině.

20. Nezbytné investice do IT struktury pilíře I., II., III.

Stávající server pro Firewall již není vyhovující a bude nahrazen novým serverem. V rámci aktualizace virtualizačního prostředí je plánována výměna diskového pole MSA 2040, serveru v datovém centru a páskové knihovny pro archivaci dat. Proběhne výměna kamerového systému ve studovně historických fondů.

Pro vzdálené připojení budou používány technologie, které využívají zabezpečenou komunikaci a možnost vícenásobného ověření. Bude nasazen tzv. next generation firewall, který umožní dokonalejší kontrolu a analýzu provozu, detekci síťových útoků, detekci a ochranu proti narušení sítě včetně automatického zakazování IP adres a url domén, které budou detekovány jako škodlivé.

Proběhne příprava na upgrade knihovního systému Aleph na vyšší verzi.

21. Konference pořádané VKOL pilíře I., II., III.

VKOL bude nadále pokračovat v pořádání každoroční konference zaměřené na historické knižní fondy *Bibliotheca Antiqua*, a to včetně vydávání tištěného sborníku s příspěvky. VKOL bude i v budoucnu zajišťovat část organizace největší knihovnické konference *Knihovny současnosti*.

22. Dotační činnost pilíře I., II., III.

Vědecká knihovna v Olomouci bude aktivně využívat osvědčené dotační příležitosti (MK ČR, Olomoucký kraj, SMOI) a vyhledávat nové grantové příležitosti k financování svojí činnosti. Dále se bude VKOL ucházet o získávání finančních prostředků v rámci nových výzev v evropských dotačních programech (NPO, Erasmus+, INTERREG CZ-PL). Nově se VKOL zaměří v daném období na systematickou práci s donátory, bude zpracována vize pro fundraising. VKOL si klade za cíl rozvíjet internacionalizaci, udržovat a rozvíjet síť partnerů (regionálních, národních i mezinárodních) ke spolupráci na sdílených projektech.

23. Umělá inteligence

pilíře I., II., III.

Velkou výzvou pro knihovnu bude využití umělé inteligence v pracovních procesech jednotlivých oddělení VKOL. S tímto je spojeno nezbytné sledování trendů ve vývoji umělé inteligence a pravidelné vzdělávání pracovníků knihovny v této oblasti tak, aby knihovna byla schopna reagovat na novinky v této oblasti. Umělá inteligence má velký potenciál se stát pomocníkem knihovníků ve 21. století, patrně i v budoucnu nahradí některé pracovní činnosti, což umožní pracovníkům VKOL se soustředit na jiné výzvy v rámci své agendy.

7. Regionální funkce

Regionální funkce jsou funkce, v jejichž rámci krajská knihovna (VKOL) a další pověřené knihovny poskytují základním knihovnám především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy, zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytnou činnost pomáhající rozvoji knihoven.

Metodická i odborná pomoc v rámci regionálních funkcí knihoven je zaměřena především na malé neprofesionální knihovny a menší profesionální knihovny.

Rozdělení financí Olomouckého kraje na výkon regionálních funkcí	2021	2022	2023
	12 822 000	13 120 000	14 135 000
z toho:			
Knihovna T. G. Masaryka Šumperk	2 410 939	2 460 414	2 648 586
Městská kulturní zařízení Jeseník, p. o	712 395	725 264	777 053
Městská knihovna Prostějov	2 500 539	2 558 685	2 778 044
Knihovna města Olomouce	3 041 247	3 102 451	3 336 367
Městská knihovna v Přerově	1 409 238	1 438 186	1 553 222
Městská kulturní zařízení Hranice, p. o.	775 216	795 834	876 831
Městská knihovna Lipník nad Bečvou	624 426	653 166	703 897
Vědecká knihovna v Olomouci	1 348 000	1 386 000	1 461 000

Současný stav

Aktuálně je v Olomouckém kraji 470 knihoven. Síť knihoven v kraji je stabilní a nedochází k velkým výkyvům v jejich počtu.

V Olomouckém kraji je 7 pověřených knihoven, se kterými VKOL podepisuje každý rok v prosinci *Smlouvu o přenesení výkonu regionálních funkcí*:

- Knihovna města Olomouce
- Městská knihovna T. G. Masaryka Šumperk
- Městská knihovna v Přerově
- Městská knihovna Lipník nad Bečvou
- Městské kulturní zařízení Hranice (pod něž spadá Městská knihovna Hranice)
- Městská knihovna Prostějov
- Městská kulturní zařízení Jeseník (pod něž spadá Knihovna Vincence Priessnitze v Jeseníku)

V posledních letech je velký zřetel kladen na komunitní role knihoven. Zřejmé je to především v obcích s méně jak tisícem obyvatel, kde jsou obecní knihovny často jediným zdrojem kulturního vyžití. Důraz je kladen na podporu čtenářské a informační gramotnosti dětí a mládeže, ale také na podporu digitální gramotnosti dospělých a seniorů.

Cílem knihoven tedy není jen zajištění rovného přístupu k veřejným a knihovním a informačním službám všem uživatelům bez rozdílu, ale také zavádění nových služeb. Předpokladem pro tuto činnost je především celostátně koordinovaná spolupráce zajišťovaná prostřednictvím programu regionálních funkcí.

Důležitým úkolem regionálních funkcí knihoven je zajištění kvality a kontinuity knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů a udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.

Samostatná *Koncepce zajištění výkonu regionálních funkcí v knihovnách Olomouckého kraje na období 2021–2027* je dostupná na webových stránkách VKOL (<https://www.vkol.cz/dokumenty-regionalnich-funkci>).

8. Závěr

Na základě výše identifikovaných priorit Vědecké knihovny v Olomouci lze formulovat celkové závěry, které jsou klíčové pro její další rozvoj. Jako nejnaléhavější se jeví modernizace digitalizační jednotky, nezbytná vzhledem ke kritickému stavu techniky z roku 2013. Bez ní je v bezprostředním ohrožení digitální knihovna, která je největší mezi všemi krajskými knihovnami, i další chod digitalizačních procesů.

Souběžně by měly být zahájeny práce směrem k nejzásadnějšímu projektu v historii VKOL, a to k výstavbě nové budovy. VKOL je poslední z velkých knihoven v Česku, která, pomineme-li rekonstrukci Červeného kostela, zatím nepodnikla žádné kroky k tomu, aby získala budovu, jež bude reflektovat trend proměny knihoven v komunitní centra. Stávající prostory nenabízejí prakticky žádný komfort uživatelům, zaměstnancům ani uloženým knihovním fondům a je téměř nemožné poskytovat v nich moderní knihovnické služby. Stejně tak je v současných podmínkách velmi obtížné chránit nesmírně cenné konzervační fondy, jež knihovna uchovává. S tím souvisí také zajištění dostatečných zdrojů na akvizici, které jsou nezbytné pro posílení ochrany povinných výtisků a rozšíření nabídky elektronických informačních zdrojů.

Podobně důležitým momentem, byť při pohledu zvenčí méně viditelným, je plánovaný přechod na nový knihovní systém, který si vyžádá množství analýz a příprav před plánovanou migrací dat na novou platformu. Tento proces zásadním způsobem ovlivní práci většiny pracovníků VKOL a velmi pravděpodobně si vyžádá také investici v řádu milionů korun, přesné částky však zatím nelze specifikovat, neboť dosud není jasné, jakou platformu bude knihovna v budoucnu využívat.

Nezbytné je také posílení provozního rozpočtu, které v budoucnu pomůže vykompenzovat postupné snižování příspěvku od zřizovatele v minulé dekádě. Finanční stabilita je klíčová pro plnění stanovených cílů a udržení vysoké úrovně poskytovaných služeb. Vedle toho je nezbytné zajistit opravy a rekonstrukce prostor i zařízení, jež si vyžaduje stav některých knihovnických budov.

Stejně tak bude VKOL hledat cesty, jak zastavit pokles počtu čtenářů a výpůjček, byť také v tomto směru platí, že radikální zvýšení atraktivity knihovnických služeb může přinést až nová moderní budova.

Samostatnou kapitolou je zlepšení platových podmínek pracovníků, které by měly zohledňovat celostátní působnost VKOL a koordinaci knihovnických aktivit v regionu. V personální oblasti je cílem také posílit některé poddimenzované činnosti, stejně jako zajistit náhradu za pracovníky, kteří v období let 2024–2028 budou odcházet do důchodu. Problematické to může být zejména v případě specialistů na informační technologie.

VKOL bude nadále rozvíjet svou komunitní funkci, vyprofiluje svou dramaturgii v rámci aktivit konaných nejen v Červeném kostele, ale také přímo v terénu. Červený kostel zůstane primárně prostorem určeným pro aktivity knihovny a jejího zřizovatele, částečně bude také pronajímám jiným subjektům tak, aby pronájmy zapadaly do vlastního dramaturgického plánu a nenarušovaly chod knihovny.

Z výše uvedeného je zjevné, že roky 2024–2028 budou pro Vědeckou knihovnu v Olomouci znamenat období velkých výzev. Bude s nimi spojeno množství příprav a jednání se zřizovatelem i dalšími subjekty. Úkolů, které *Strategie rozvoje Vědecké knihovny v Olomouci na léta 2024–2028* před pracovníky knihovny vytyčuje, je mnoho a nejsou snadno řešitelné. Jejich realizaci však není možné odkládat, neboť v takovém případě VKOL nebude schopna splnit očekávání svých uživatelů, ztratí konkurenceschopnost, a především nebude moci plnit klíčovou součást poslání, ke kterému je zřízena. Tedy dlouhodobě uchovat a bezpečně zpřístupňovat fondy, které z velké části nejsou dostupné v žádné jiné paměťové instituci v Česku. Tato strategie by měla tvořit pevný základ, platformu, využitelnou pro knihovnu i jejího zřizovatele vždy, když bude v budoucnu potřeba naplánovat kroky potřebné pro úspěšný rozvoj této významné a v mnoha ohledech nenahraditelné instituce.